

Jak se žije *bez potlesku*

Do divadla spěchají spolu s herci dvakrát denně. Dopoledne na zkoušku, večer na představení. Zpaměti neznají pouze jednu roli, ale zpravidla celou hru. Musejí však znát i každou pauzu. Pro smích, pláč i ticho. Samotné představení už ale tráví schovány ve tmě nápovědní budky či portálu.

Divadlo Na zábradlí

Divadlo založili v roce 1958 Helena Philippová, Jiří Suchý, Ivan Vyskočil a Vladimír Vodička. Jeho nejvýznamnější érou byla 60. léta, kdy do divadla přišli režiséři Jan Grossman, scenograf Libor Fára a kulisák Václav Havel. V 90. letech se stal uměleckým šéfem režisér Petr Lébl. I po jeho tragické smrti v roce 1999 divadlo pokračuje v uvádění her divadelních klasiků i českých a světových premiér.

Vinohradské divadlo

Městské divadlo na Královských Vinohradech bylo otevřeno v roce 1907. Od té doby jím prošly desítky výjimečných uměleckých osobností, k nejvýraznějším patřil například režisér K. H. Hilar nebo jeho následovník Jaroslav Kvapil. Právě za Kvapilova vedení působil v divadle jako dramaturg a režisér Karel Čapek. Dnes je ředitelem divadla Jindřich Gregorini a jeho uměleckým šéfem Martin Stropnický.

Národní divadlo

První česká scéna byla poprvé otevřena dne 11. června 1881 a po ničivém požáru pak znovu otevřena 18. listopadu 1883 Smetanovou operou Libuše. Na budování divadla se sbírkami podílely široké vrstvy lidí. Za dobu jeho existence se tu vystřídaly největší herecké, pěvecké a baletní hvězdy z České republiky i ze zahraničí. Dnes je jeho součástí také Stavovské divadlo a Divadlo Kolowrat.

Ilustrační foto: archiv divadel

Darina Korandová je nejen nápovědkou, ale také asistentka režie a inspicientka. To všechno ji baví stejně.

Nápovědky neboli suflérky. Neviditelné, ale přesto se bez nich většina divadel neobejde. Každou hru pipalají spolu s herci od samého začátku, ale na potlesk už nečekají. Jak se jim žije ve stínu slavných osobností, kterým pomáhají k úspěchu? Je pocit „být při tom“ dostatečnou odměnou za nelehkou a špatně placenou práci? Stačí s nimi strávit pár hodin a je to jasné. Jsou to lidé, kteří se našli. Těší je práce, jež je dostala k milovanému divadlu do blízkosti pro ně únosné, a přátelství a poděkování herců jim skládají životní mozaiku do obrazu smysluplnosti, kde nezbyvá místo na pochyby o nízkých platech, večerech strávených mimo rodinu, ani na nutkání stoupnout si na jeviště.

Původním povoláním zdravotní sestra Darina Korandová si divadlo osahávala nejprve jako amatérská herečka. Tehdy se seznámila s režisérem Petrem Léblem. Když nastupoval do Divadla Na zábradlí, nezaváhala a šla za ním jako asistentka režie: „Obklopoval se lidmi, které měl rád a kterým věřil.“ Po jeho smrti odešla zpět do zdravotnictví. Vydržela necelé dva roky. Nemohla být bez divadla. Vrátila se jako asistentka režie, inspicientka, nápovědku. „To je všechno provázané a baví mě to,“ vysvětluje.

Napovídat chodí většinou na prvních deset představení, pak záleží na domluvě s herci. Na ty složitější hry chodí ještě déle: „To je třeba Cizota. Má velice náročný text, jakoby ve verších. Aloisovi Švehlíkovi, který hraje hlavní roli, jsem chodila napovídat dva roky, teď už to jede beze mě. Když se zadrhne a ví, že si nemůže něco vymyslet, je to takový frajer, že je schopen poskočit v textu a ve chvíli, kdy si vzpomene, se vrátí a dořekne to,“ usmívá se. Na Petra Lébla si Darina vzpomene vždy, když se chystá na své oblíbené představení. Na Strýčka Váňu, jeho poslední režii.

Jak je to dál? zařval Leošek

„Poznáte, když někdo potřebuje napovědět. Dělá, co může, snaží se, aby to nebylo poznat. Někdy se nahodí sám, někdy mu to nahodím já. Někdo je schopen přijít až ke mně,“ vysvětluje. „Každý to má jinak. Pokud herce neznám, zeptám se ho, zda a jakým způsobem si přeje napovídat. Jestli si lusknou prsty, podívá se na mě nebo chce házet automaticky rovnou do ucha. Někdy stačí slovo, jindy je potřeba celá věta. Tedy na zkoušce. Při představení jenom klíčové slovo, a ani to nemusí být začáteční.“

Třeba *Alois Švehlík* je takový frajer, že když poskočí v textu, umí se k němu později vrátit a doříct jej!

Jedinou dvojku z chování jsem dostala v septimě. Za napovídání... Jiřina Loosová pak napovídala v divadle desítky let.

Vzpomínám, jak jednou *Leoš Suchařípa* zapomněl text, naklonil se ke mně přímo na jevišti a zařval: Jak je to dál?

Předem odpuštěno bylo vždy Leošovi Suchařípovi: „Špatně slyšel, takže jsem měla kostým, přišla až k němu a pošeptala mu to do ucha. Někdy jsem se v kostýmu prošla po jevišti, aby o mně věděl. Jednou se stalo, že jsem právě odcházela, když zapomněl. Vyřešil to jednoduše: naklonil se a zařval: Jak je to dál? Byla to legrace, žádný průšvih,“ usmívá se. „Leošek byl velice nemocný, byl to obdivuhodný pán.“ Na jevišti se Darina netřese: „Vždycky v sobě cítím strašný stud, jsem hrozný nervák, bojím se, že jim to zkazím, že jsem trapná, i když řeknu třeba jenom tři věty.“

Pětadvacet zlomvazek

Přiznává, že ne každý večer se do divadla těší. Také to není jednoduchý dvojitý život – dopoledne zkouška, večer představení, mezitím domácnost. Ale neměnila by. Nejvíc prožívá premiéry. A předpremiérové rituály: „V divadle se sejdeme v pět hodin, udělá se děkovačka, rozdáme si zlomvazky a pak už se soustředíme. Já si ještě všechno znova čtu, dívám se na znamínka, kde jsou pauzy, kde je hudba, kde se smějí. Abych jim do těch pauz nenapovídala.“ Co to jsou zlomvazky? „Drobnosti, které dávají

všichni všem – penízky, kamínky, bonbony... Každého při tom poplivate, kopnete kolenem do zadku a řeknete Zlom vaz. On odpoví Čert tě vem a udělá vám to samé. Domů odjíždíte třeba s pětadvaceti blbůstkami. Mám na ně velikou starou truhlu. Pamatuji si ale, od koho každou tu věc mám,“ rychle dodává.

Brala jsem to jako hec

„Jedinou dvojku z chování jsem dostala v septimě. Za napovídání.“ Jiřina Loosová, dnes už legendární nápovědky vinohradského divadla, dovedla o svém povolání vyprávět s humorem sobě vlastním. Ještě v šestaosmdesáti letech docházela do divadla, zemřela pár týdnů před uzávěrkou tohoto čísla Sanquisu. Tento článek je poctou jí a všem ženám této profese.

„Brala jsem to jako hec, když mi dal nabídku tehdejší ředitel libeňského divadla: Jiřino, vy to umíte s lidmi, nechtěla byste u nás dělat nápovědku?“ Všiml si jí na Barrandově, kde si přivydělávala jako komparzistka. Doma měla dvě malé děti a nemocného manžela. „Řekla jsem si, že přece nejsem žádnéj vůl, že to musím zvládnout. A začalo mě to bavit.“ Svě profesi vděčila

Foto: Štěpán Hon

Děti mi říkávaly: Už nejsi v divadle, *tak na nás neječ!*

Být nápovědkou je především zábava a láska k divadlu. O peníze rozhodně nejde, o slávu také ne...

je nejspíš největší odměna pro každou nápovědku. Pro peníze to snad nikdo dělat nemůže, to ani nejde – vždyť platy v téhle profesi nedosahují zdaleka ani průměrné mzdy.“

Nesmím být smutná

Jako modelka, divadelní ochotnice a maminka malé dcery se Ivona Zelinková začátkem 60. let přihlásila do konkurzu na nápovědku opery Libereckého divadla, kde zpíval její manžel: „Uchazečů o místo se dostavilo dvanáct, většinou to byli profesori hry na klavír či na housle. Zkoušeli nás ze znalosti čtení notového partu a cizích jazyků.“ Za týden byla přijata. Opery se zpočátku učila z paměti, zároveň chodila na hodiny dirigování u profesora Doubravského. Po šesti letech zazvonil telefon. „Že se o mně mluví i v Národním divadle a jestli bych tam nechtěla. Nastupovala jsem jako pátá nápovědky, do roka mě chtěli všichni.“ Hned dostala ta nejnáročnější představení, která její služebně starší kolegyně nechtěly. Zvládla to.

Když rostou palmy

„Celou operu musím dokonale znát po textové i hudební stránce. Pokud zpěvákovi vynechá paměť, musím si počkat, abychom společně navázali. V opeře totiž není možné se vrátet, protože hudba jede dál. Zatímco orchestr hraje, na jevišti ‚rostou palmy‘. V takové chvíli je nutná absolutní koncentrace interpreta i nápovědy, jinak by se zavřela opona. Minuta vám připadá jako celá věčnost, i když divák obvykle nic nepozná. Někdy ale musím zvýšit hlas, a to mě slyší i diváci,“ vysvětluje. „Pak má pan dirigent velkou radost.“

Práce nápovědy opery vyžaduje speciální hlasovou techniku, hlas musí být takzvaně úzký, aby se dostal k uchu sólisty. „Úzký hlas?“ pobaveně opakuje otázku. „Když jsem dříve přišla

z představení domů, děti mi říkávaly: Maminko, už nejsi v divadle, ty na nás ječíš. Teď už si zvykly.“ Jak vlastně Ivona Zelinková pozná, že má zpěvák problém, tedy výpadek? „Když pěvec přijde na jeviště – a nezapomeňte, že jsem v Národním už čtyřicet let – dokážu rozoznat, jestli je nebo není v pohodě. Pak vím, koho mám hlídat i vnitřním zrakem, protože by svou chybou mohl zmást i ostatní. Když mlčí dva, to už je malér. Stále musím mít jedno oko na klavírním výtahu, kde jsou noty a text, a tím druhým sledovat sólisty a jejich reakce,“ vysvětluje žena, která napovídá nejen v sedmi světových jazycích, ale i v latině.

Zpívám Cherubína

Zpěváci jí to vracejí. Svým přátelstvím a také tím, že se před představením chodí podívat, kdo napovídá. „Jé, to jsem rád, že jsi tady,“ radují se, když objeví Ivonu. „Ve svém věku jsem se už stala maskotem. S tím souvisí i to, že nikdy nesmím být slabá, ani smutná, pro kolegy musím být jistotou. Jsem jako cirkusový kůň. Začne představení a všechno se zamrazí. Při rýmě nepotřebuji kapesník, na bolest hlavy prášek. Po třech hodinách divadelní iluze se však neduhy vrátí. Operní pěvci to mají ale mnohem těžší, protože mají na sobě často paruku, těžký kostým, jsou nalíčení, k tomu hudba, musejí pozorovat dirigenta, držet se rytmu, dodržovat režii. Já mám sice pozornost rozdělenou, ale sólista, ten jí musí mít rozdělenou alespoň na pětkrát. Je to obrovská řehole.“ Možná i proto se jí občas vrací stejný sen: stojí na scéně a má zpívat první árii Cherubína ve Figarově svatbě. Nezná text a marně hledá nápovědu.

A jaká je její motivace? „Peníze to rozhodně nejsou,“ směje se. „Sedmačtyřicet let, to je celý profesní život. Nemohla bych dělat práci, která by mě netěšila. Je pro mě čest pracovat pod taktovkou významných dirigentů.“ ■

Foto: Štěpán Hon